

Radicale vernieuwing jeugdzorg

Ondersteund door

“Wàt, was de deur voor iedereen op slót?” Toon gezet na 5 jaar actieteam Vrijheid en veiligheid voor levensgeluk cliënten.

Geplaatst op 27 februari 2025

Hoewel de zorg in het verpleeghuis verschilt van de zorg voor jeugd, wordt ook in de verpleeghuiszorg gewerkt aan het afbouwen van gesloten organisaties. Ter inspiratie delen we hier een overzichtsartikel met significante resultaten waar de beweging Radicale vernieuwing in de verpleeghuiszorg de afgelopen jaren toe heeft geleid. Denk aan cultuurverandering en systeemverandering (wijziging van de Wet zorg en dwang).

“Wàt, was de deur voor iedereen op slót?” Toon gezet na 5 jaar actieteam Vrijheid en veiligheid voor levensgeluk cliënten. Nu verder!

Het is 4 februari; vijf jaar na de start van dit actieteam binnen de beweging Radicale vernieuwing. Deelnemers aan het actieteam van binnen en buiten de deelnemende zorgorganisaties vieren dat ze hebben bijgedragen aan meer vrijheid, veiligheid en levensgeluk van cliënten. Samen verzorgen ze een daverende aftrap van het vervolg van het actieteam: korte maandelijks online Jamsessies.

Trots

“Dat je steeds meer hoort dat locaties de deuren openen en dat het niet meer normaal is dat die dicht zitten.” “Dat bespreken wij ook heel vaak, je probeert het te normaliseren.” “Dat het ook spannend mag

zijn, daar gesprek over kunt voeren met iedereen.” “Er is nu ook meer aandacht voor het voorkomen van vrijheidsbeperking, door steeds goed na te gaan wat vrijheid voor iemand betekent.” “Het stappenplan is vereenvoudigd, minder bureaucratisch, en er is meer aandacht voor waar vrijheid, veiligheid en levensgeluk van mensen in de thuissituatie om gaat.” “Het gaat bovendien niet meer over óf dat kan, maar hoé.”

Het zijn resultaten die deelnemers aan het actieteam Vrijheid en veiligheid voor het levensgeluk van cliënten 4 februari in Zeist delen, waar ze trots op zijn.

We hebben de afgelopen jaren uitgebreid gecommuniceerd over de actieplannen, de ontwikkelingen, uitdagingen, succesvolle praktijkvoorbeelden en aanbevelingen. En over de onderzoeken die zijn verricht en onze contacten met partijen zoals VWS en de minister – en hoe dat heeft bijgedragen aan de wetwijzigingen die er nu liggen. Maar ook aan de bestuurlijke afspraken die nu al de praktijk bepalen, meer lucht en ruimte geven en aansluiten bij de bedoeling van de wet. Alle artikelen, blogs, video’s en onze [mini-documentaires](https://www.radicalevernieuwing.nl/vrijheid) hierover vind je op: [radicalevernieuwing.nl/vrijheid](https://www.radicalevernieuwing.nl/vrijheid) en [radicalevernieuwing.nl/ruimte-voor-dementie](https://www.radicalevernieuwing.nl/ruimte-voor-dementie)).

Fundamentele omkering

Renate Pelkman aan het woord

Renate Pelkman, vakdeskundige omgevingszorg bij deelnemer Innoforte en coördinator Radicale vernieuwing binnen die organisatie, vertelt dat er een fundamentele omkering heeft plaatsgevonden sinds 2020. “Wij zijn nu drie jaar onderweg om op één locatie in elk geval de deuren al te openen: die zijn 7 januari open gegaan. En twee locaties gaan zeker nog volgen. Het kost best veel communicatie, het gesprek aangaan, de beren die we zien toch maar erkennen en bespreken. Want het is toch snel van: dat kan toch niet, waar zijn we mee bezig? En ik probeer ook altijd te zeggen, denk nou aan ‘Ban de band’. Vroeger deden we ook mensen in onrustbanden, vonden we heel normaal. Ik hoop dat we over een aantal jaren zeggen: Wát? Was de deur voor iedereen op slót?”

Uit het publiek wordt nog aangevuld dat ze bij Innoforte, naast hun inzet voor open deuren, een hele belangrijke rol hebben gespeeld in de inzet van de verpleegkundig specialist en vermindering van administratieve lasten.

Jaap Kappert is verpleegkundig specialist bij voormalig deelnemer Brentano, bestuurslid van beroepsvereniging V&VN en actief betrokken bij dit actieteam. Hij overhandigde bijvoorbeeld onderzoeksrapporten die door het actieteam in gang gezet zijn aan de VWS-minister, met een pleidooi voor wetsaanpassingen zodat ook de verpleegkundig specialist de rol van Wzd-functionaris kan vervullen. Omdat uit het onderzoek bleek dat dat heel goed mogelijk is en bij kan dragen aan het voorkomen van zorg met dwang, zijn ze dat op meerdere plekken in de praktijk ook daadwerkelijk gaan doen – nog voor de wetswijziging. “Dat we het zijn gaan doén, hebben aangedurfd met elkaar dit experiment aan te gaan vanuit het idee dat het beter kon, daar ben ik trots op.”

“We moeten standaard experimenteerruimte opnemen in wetten als de Wzd.”

Kappert vervolgt: “En ik vind eigenlijk ook vanuit deze beweging, die we dus met elkaar maken – met het veld, professionals, organisaties, steunpartijen – dat experimenteerruimte in wetten opgenomen zou moeten worden. Want vaak moeten we praten als brugman om de ruimte te vinden om wetten iets beter te laten functioneren. En natuurlijk moet je dat zorgvuldig doen maar verbeteren van wetten doen we nu heel formeel via een goede evaluatie na een aantal jaar. Maar zullen we ook de ruimte om te experimenteren opnemen in een artikel in de wet, zodat het makkelijker wordt. Zodat we onszelf ook eigenlijk en ook de bedoeling van die wet dienst bewijzen?”

Saskia van Opijnen is bestuurder bij vernieuwer Avoor en samen met Caroline Beentjes (bestuurder bij vernieuwer Samen) vanaf het eerste uur trekker van dit actieteam en begeleiden 4 februari ook de bijeenkomst. Van Opijnen vult het voorstel van Kappert aan: “En waar dat nog niet mogelijk is of bij bestaande wetten, dat we in ieder geval de samenwerking met het ministerie weer kunnen zoeken. Om dan toch met een hek er omheen, dat experiment wel te kunnen doen. Want dat is uiteindelijk in dit kader ook gelukt.” Kappert: “Het is hier goed gegaan, maar het zou ergens anders ook goed kunnen werken.”

Lees verder onder de foto

Jaap Kappert aan het woord, rechts van hem zit Ilse Jansen, links (in het roze) Saskia van Opijnen, Rechts (zwart) Caroline Beentjes

Veel aanbevelingen actieteam in wetswijziging

Ilse Jansen is coördinerend beleidsmedewerker langdurige zorg voor VWS en vanuit het ministerie contactpersoon voor de beweging Radicale vernieuwing. Ze geeft aan dat aan het voorstel voor de wijziging van de Wet zorg en dwang (Wzd), behalve de verpleegkundig specialist, nu bovendien ook de physician assistant is toegevoegd. Die natuurlijk de benodigde competenties in huis moet hebben om aan het Wzd-

functionaris profiel te kunnen voldoen. Jansen: "Ik ben heel erg trots dat we dit allemaal met elkaar hebben gedaan." De beleidsmedewerker kijkt uit naar de reacties op de gewijzigde Wet zorg en dwang, waar naar verwachting eind maart online feedback op gegeven kan worden. Daarin zijn veel van de aanbevelingen van het actieteam terug te vinden, zoals: minder administratieve lasten, vereenvoudiging van het stappenplan en registratie/aanlevering van informatie aan de inspectie, en de verpleegkundig specialist en physician assistant die nu ook Wzd-functionaris kunnen zijn.

Nog voordat de gewijzigde wet in werking kan treden hoopt Ilse Jansen dat er al verbeteringen doorgevoerd kunnen worden als het bijvoorbeeld gaat om administratieve mogelijkheden. Hierover worden door brancheorganisaties en VWS gesprekken gevoerd met leveranciers van elektronische cliëntendossiers.

Caroline Beentjes is lovend over de samenwerking met VWS: "Als ik kijk waar VWS begon: wij moesten praten als brugman en de verpleegkundig specialist in overweging nemen was überhaupt al niet 'im Frage'. Dat was juridisch ingewikkeld en lastig. Jullie hebben echt een enorme stap voorwaarts gezet."

Actieteam

De afgelopen jaren hebben 16 zorgorganisaties in onze beweging samengewerkt in het actieteam Vrijheid en veiligheid voor het levensgeluk van cliënten. In de praktijk onderzoeken we hoe we de Wet zorg en dwang maximaal kunnen laten bijdragen aan vrijheid, veiligheid en levensgeluk van cliënten. Passend bij onze gezamenlijke droom: zorg waarin de mens en wat voor hem van waarde is echt centraal staat.

In het actieteam zijn we concreet aan de slag gegaan met alternatieven voor de Wzd op de punten waar we vonden dat die de bedoeling, Waardevolle zorg, niet dienden. Naast aanpassingen in de wet, zien we dat dit actieteam dus ook heeft geleid tot een bredere beweging waarin het niet meer gaat over 'of', maar over 'hoe' we vrijheid en levensgeluk voorop zetten – in plaats van (onbewuste) dwang en regels. We laten met elkaar zien dat als je vanuit de bedoeling van de wet de zorgorganisatie de verantwoordelijkheid geeft, dat uiteindelijk beter voor de cliënt kan zijn.

Steeds het gesprek aangaan

Caroline Beentjes: "Het gaat om continu het gesprek hierover voeren met iedereen, dat valt mij op in al jullie verhalen. En ik weet uit onze praktijk, ook als open deuren-beleid eenmaal doorgevoerd is; je moet het gesprek blijven opzoeken want je komt steeds voor iets te staan waarvan je denkt: daar hadden we het nog niet over gehad."

Cliëntenraden

Cliëntenraden kunnen bij uitstek in dit gesprek de ruimte zoeken om daadwerkelijk aan te sluiten bij wat voor mensen van waarde is. En bewaken dat mensen zoveel mogelijk in vrijheid kunnen leven. Cliëntenraden hebben instemmingsrecht bij voor cliënten geldende regelingen, zoals Wzd-beleid.

Specifieke informatie voor raden is te vinden op loc.nl/cr-en-wzd.

Week van de open deuren

Saskia van Opijnen: "Nu we het hebben over het gesprek aangaan, uitdragen van goede voorbeelden en inspireren, let op! 1 tot 6 juni 2025 is de week van de open deuren. Nou, daar moeten wij toch met z'n allen wat mee kunnen! Hoe tof zou het zijn als in ieder geval de deelnemers aan radicale vernieuwing gaan nadenken over: hoe gaan wij die week gebruiken om bij te dragen aan de bewegingen die we als samenleving en overal in de zorg zouden moeten maken?"

Ver gekomen

De deelnemers aan het actieteam voelen zich gesteund door de systeempartijen (zoals de inspectie en VWS), die van begin af aan nauw betrokken zijn bij het actieteam en steeds aangeven: we kijken graag mee hoe je het doet. Jaap Kappert: "Ik zeg altijd dat als iemand op bezoek komt, we het ook kunnen laten zien en uitleggen. We doen het geborgd."

Lees verder onder de foto

Midden (bruine jasje): Marjolein Berkhof-van-Harten

Marjolein Berkhof-van-Harten van de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd onderschrijft de waarde van de beweging die door het actieteam is ingezet. "Ik ben trots dat jullie deze ervaringen met elkaar uitwisselen. Dat het echt een actiegerichte beweging is. Als inspectie doen we daar ook ons voordeel mee, door goede voorbeelden te horen. In het begin merkte ik wel echt een soort weerstand tegen die administratieve wet, gaandeweg probeerde ik door vragen te stellen het gesprek terug te voeren naar: wat is nu goede zorg, waar gaat het nu om en kun je het zo inrichten dat mensen meer vrijheid krijgen? Volgens mij is dat heel erg ontwikkeld. We zijn met zijn allen heel druk geweest met het genoemde normaliseren. Als ik hoor wat jullie allemaal al aan het doen zijn, zijn we ver gekomen."

En nu verder: Jamsessies in heel 2025!

Tegelijkertijd zijn we er nog niet, constateren de deelnemers. Afgelopen jaar is onder deelnemers binnen de beweging Radicale vernieuwing de vraag gesteld: wat hebben we nu verder nodig en willen we met elkaar oppakken? Daar kwamen twee thema's uit: open deuren-beleid en de Wet zorg en dwang in de thuissituatie. Met als centrale vraag: hoe kunnen we hier voortdurend het levensgeluk van de mensen om wie het gaat het uitgangspunt laten zijn? Daar liggen nog vele uitdagingen, maar we beschikken ook al over vele goede praktijkvoorbeelden en – minstens zo belangrijk – creativiteit en lef om elkaar te helpen om tot nieuwe oplossingen te blijven komen. Daarom zijn alle betrokkenen bij deelnemende zorgorganisaties (radicalevernieuwing.nl/de-deelnemers) – en leden van LOC Waardevolle zorg – uitgenodigd voor korte online 'Jamsessies' van een uur, die elke maand georganiseerd worden. De ene maand over open deuren, de volgende maand over vrijheid en veiligheid voor het levensgeluk in de thuissituatie. Data en tijden zijn te vinden op: radicalevernieuwing.nl/agenda.

Jammen? Snel de diepte in en nieuwe inzichten opdoen

'Jammen' staat voor het met elkaar improviseren en zoeken en dekt dus goed de lading van deze volgende fase van het actieteam.

4 februari is het startsein van de Jamsessies gegeven: ter plekke vinden de eerste twee Jamsessies plaats. Ervaringen, dilemma's, voorbeelden en oplossingsrichtingen worden gretig uitgewisseld en bedacht. Gerichtte werkvormen en de open sfeer helpen het gesprek, de reflectie en intervisie. "Wat opviel was hoe snel je zo de diepte in kunt en met elkaar nieuwe inzichten op kunt doen," aldus deelnemers.

Open deuren-beleid is dus een onderwerp waar Jamsessies zich op richten. Zoals een deelnemer aan de Jamsessie over de Wzd in de thuissituatie het verwoordt: "ook in hun eigen huis kunnen mensen met dementie vaak niet meer naar buiten, worden opgesloten in de slaapkamer, kastdeuren gaan op slot. En wordt er makkelijker overgegaan op medicatiegebruik omdat het uit de hand zou lopen. We herkennen nog te weinig dat het dwang is." In deze Jamsessie stellen twee deelnemers een vraag uit hun eigen praktijk en krijgen daar vervolgens op verschillende manieren feedback op. Een teamleider zorg vraagt zich bijvoorbeeld af hoe de verbinding gemaakt kan worden tussen wat er in het verpleeghuis gebeurt rondom

het open deuren-beleid, met de zorg die bij mensen thuis geleverd wordt waar cliënten makkelijker beperkingen opgelegd worden. Het blijkt een herkenbare casus met vele mogelijkheden tot verbetering van samenwerking en de bespreking leidt ook tot concrete stappen die de teamleider kan zetten.

Ook de vraag van een specialist ouderengeneeskunde – over hoe lang je met dementie thuis kunt blijven wonen – wordt op eenzelfde manier behandeld. Ook hier worden goede voorbeelden uitgewisseld van hoe anderen die vraag in hun eigen praktijk al aan het uitwerken zijn.

Heb je ook vragen of goede voorbeelden die je wilt delen? Meld jezelf en collega's aan voor de Jamsessies via radicalevernieuwing.nl/agenda, graag tot daar!

Meer artikelen over de thema's met trefwoorden:

Thema's: [Opstarten beweging](#)

Trefwoorden: [clientsraad/jongerenraad](#), [gesloten jeugdzorg](#), [medezeggenschap](#), [normaliseren](#), [politiek en beleid](#), [rechten](#), [van regels naar relaties](#), [verpleeghuiszorg en zorg thuis](#), [vrijheid](#), [vws-ministerie](#)